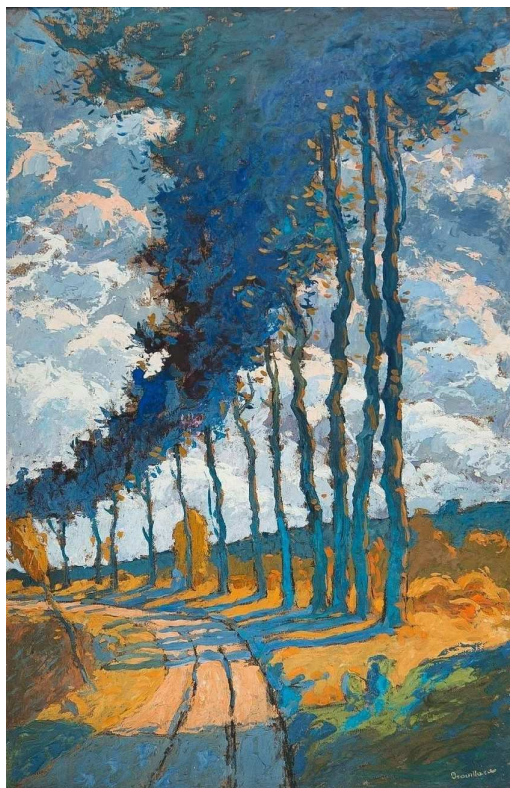




ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ  
Εθνικόν και Καποδιστριακόν  
Πανεπιστήμιον Αθηνών  
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —



5η ΗΜΕΡΙΔΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ,  
ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΔΙΔΑΚΤΟΡΩΝ &  
ΜΕΤΑΔΙΔΑΚΤΟΡΩΝ  
Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας

## ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ

Σάββατο 17 Απριλίου 2021

Οργανωτική Επιτροπή:  
Μαβίνα Πανταζάρα  
Ελένη Τζιάφα

## Προλογικό σημείωμα

Το Τμήμα Γλώσσας και Φιλολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών διοργανώνει την 5<sup>η</sup> Ημερίδα Μεταπτυχιακών Φοιτητών, Υποψηφίων Διδασκόντων και Μεταδιδακτορικών Ερευνητών, το Σάββατο 17 Απριλίου 2021.

Η Ημερίδα αυτή είναι μια επιστημονική συνάντηση που πραγματοποιείται ανελλιπώς από το 2013 αποτελώντας σταθερό σημείο αναφοράς και σημαντικό θεσμό του Τμήματος. Στόχος της είναι να προσφέρει έναν χώρο συνάντησης και ένα βήμα επιστημονικού διαλόγου για τους νέους ερευνητές όλων των γνωστικών αντικειμένων που θεραπεύει το Τμήμα (λογοτεχνία, μετάφραση, γλωσσολογία, διδακτική της ξένης γλώσσας, ιστορία του γαλλικού πολιτισμού). Έτσι, μεταπτυχιακοί φοιτητές που εκπονούν ή ολοκλήρωσαν πρόσφατα τη διπλωματική τους εργασία καθώς και νέοι ερευνητές που βρίσκονται σε προχωρημένο στάδιο της διδακτορικής τους διατριβής καλούνται κάθε δύο χρόνια να υποβάλουν τις προτάσεις τους προκειμένου να παρουσιάσουν δημόσια τις ερευνητικές τους εργασίες.

Το φετινό πρόγραμμα, εκτός από τα αποτελέσματα της επιστημονικής έρευνας που παράγεται στο πλαίσιο των μεταπτυχιακών και διδακτορικών προγραμμάτων σπουδών, αναδεικνύει επίσης τις ακαδημαϊκές συνεργασίες του ΤΓΓΦ, φιλοξενώντας για πρώτη φορά υποψήφια διδάκτορα από πανεπιστήμιο του εξωτερικού που εκπονεί τη διατριβή της με συνεπίβλεψη με το Τμήμα μας, αλλά και τις πρωτότυπες μεταδιδακτορικές εργασίες που ξεκίνησαν πρόσφατα να πραγματοποιούνται υπό την ακαδημαϊκή στέγη του ΤΓΓΦ και προάγουν την έρευνα στα γνωστικά του αντικείμενα.

Συνολικά, το πρόγραμμα της 5<sup>ης</sup> Ημερίδας περιλαμβάνει 17 ανακοινώσεις (μεταδιδακτορικών ερευνητών, νέων διδασκόντων, υποψηφίων διδασκόντων, αποφοίτων του 1<sup>ου</sup> κύκλου του ΠΜΣ «Ελληνογαλλικές σπουδές στη Λογοτεχνία, τον Πολιτισμό και τη Μετάφραση» και αποφοίτων του Κοινού Ελληνογαλλικού ΠΜΣ «Διδασκαλία ξένων γλωσσών στην Ευρώπη»), καθώς και μία στρογγυλή τράπεζα με τη συμμετοχή των φετινών φοιτητών του Κοινού Ελληνογαλλικού ΠΜΣ.

Φέτος, λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών που επικρατούν λόγω της πανδημίας Covid-19, η Ημερίδα θα πραγματοποιεί για πρώτη φορά διαδικτυακά. Έτσι, ελπίζουμε ότι θα έχει την ευκαιρία να την παρακολουθήσει εξ αποστάσεως ένα ευρύτερο κοινό τόσο προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών και αποφοίτων, όσο και ερευνητών από διάφορα τμήματα και επιστημονικά πεδία, εντός και εκτός Αθηνών.

Σας καλωσορίζουμε στην 5<sup>η</sup> Ημερίδα Μεταπτυχιακών Φοιτητών, Υποψηφίων Διδασκόντων και Μεταδιδακτόρων του ΤΓΓΦ!

Η Οργανωτική Επιτροπή

## Μεταδιδακτορικοί Ερευνητές

### Ο Αντώνης Φωστιέρης ως αναγνώστης του Charles Baudelaire

**Κοσμάς Κοψάρης**

Διδάκτορας Φιλολογίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Μεταδιδακτορικός ερευνητής ΕΚΠΑ

Αντικείμενο της συγκεκριμένης ανακοίνωσης αποτελεί η εξέταση της απήχησης του Charles Baudelaire στο ποιητικό έργο του Αντώνη Φωστιέρη, ενός σημαντικού εκπροσώπου από την ποιητική Γενιά του '70, με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά την έντονα φιλοσοφική διάθεση στην ποίησή του, καθώς και την κοινωνική αμφισβήτηση σε συνδυασμό με την υπαρξιακή ενδοσκόπηση. Αξίζει να επισημανθεί ότι ο Φωστιέρης αποτελεί τη μοναδική περίπτωση ποιητή από τη Γενιά του ο οποίος επηρεάστηκε από την γαλλική ποίηση του 19ου αιώνα (ιδίως από τον Baudelaire), ενώ αντίθετα οι υπόλοιποι δέχτηκαν επιρροές από την αμερικανική beat ποίηση. Στη διάρκεια της ανακοίνωσής μας θα γίνει σύντομη αναφορά στο ιστορικό πλαίσιο των δύο ποιητών και στα βασικότερα λογοτεχνικά κινήματα της εποχής τους. Θα εντοπιστούν οι πολιτικο-κοινωνικές αντιστοιχίες, οι οποίες παράλληλα ανακλώνται και στις θεματικές τους επιλογές άμεσα ή έμμεσα κατά περίπτωση. Θα παρουσιάσουμε κοινές θεματικές των δύο ποιητών παραθέτοντας και στίχους από την ποίηση του Φωστιέρη που δείχνουν ότι ο Baudelaire άσκησε επιρροή στο έργο του. Θα παρατεθούν στίχοι από ποιήματα του νεότερου ποιητή από την πρώτη ποιητική του συλλογή (*Το μεγάλο ταξίδι*) έως την πιο πρόσφατη (*Θάνατος ο Δεύτερος*, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 2020), στους οποίους μπορεί να εντοπιστεί ο συσχετισμός με το ποιητικό έργο του Baudelaire. Δημιουργικός αναγνώστης του Baudelaire, ο Φωστιέρης άλλοτε παραθέτει αυτούσιους στίχους του μεγάλου Γάλλου ποιητή κι άλλοτε σαφώς επηρεάζεται από το έργο του. Στο συγκεκριμένο πλαίσιο, θα παρατεθούν απόψεις από την σύγχρονη φιλολογική κριτική που εστιάζουν στον ΜΠΩΝΤΛΑΙΡΙΚΟ χαρακτήρα της ποίησης του Φωστιέρη, ενώ θα συμπεριληφθούν αναφορές του ίδιου του ποιητή στο έργο του Baudelaire.

#### Ενδεικτική βιβλιογραφία

Bataille Georges, *Η λογοτεχνία και το Κακό: Baudelaire, Blake, Sade, Proust, Genet*, Μτφρ. Ελένη Βαρίκα, Εκδ. Πλέθρον, Αθήνα, 1979.

Baudelaire Charles, *Œuvres complètes*, Vol.I, Ed. Claude Pichois, Gallimard, Bibliothèque de la Pléiade, Paris, 1975.

Benjamin Walter, *Σάρλ Μπωντλαίρ: ένας λυρικός στην ακμή του καπιταλισμού*, Επίμετρο: Theodor W. Adorno, Rolf Tiedemann, Susan Buck-Morss, Μετάφραση Γιώργος Γκουζούλης, εκδ. Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 2002.

Κοψάρης Κοσμάς, «Charles Baudelaire-Αντώνης Φωστιέρης, Σκοτεινοί Τόποι», *Κέφαλος*, τχ. 9, Κεφαλονιά, Μάιος-Ιούλιος 2020, σσ. 87-92.

Sartre Jean-Paul, *Baudelaire*, Μτφρ. Νίκος Φωκάς, Εκδ. Ολκός, Αθήνα, 1995.

## Η βιβλιογραφική βάση δεδομένων Traduthèque: μεταφράσεις γαλλικής λογοτεχνίας και πορτρέτα μεταφραστών του 20ού αιώνα<sup>1</sup>

**Φανή Σωφρονίδου**

*Διδάκτορας Μεταφρασεολογίας Πανεπιστημίου Paul Valéry – Montpellier 3 & Ιονίου Πανεπιστημίου,  
Μεταδιδακτορική ερευνήτρια ΕΚΠΑ*

Η παρούσα εισήγηση έχει ως αντικείμενο τη βάση δεδομένων Traduthèque. Πρόκειται για την ηλεκτρονική βάση μιας εξαντλητικής βιβλιογραφίας μεταφράσεων της γαλλικής και γαλλόφωνης λογοτεχνίας από το 1900 έως το 2020.

Στο πρώτο μέρος της ανακοίνωσής μας, θα παρουσιαστεί η μεθοδολογία ως προς στην ταξινόμηση, επεξεργασία και οργάνωση του ως τώρα συγκεντρωμένου υλικού, αλλά και ως προς στον εμπλουτισμό του με την καταλογογράφηση επιπλέον βιβλιογραφικών δεδομένων και την προσθήκη επιπλέον πεδίων.

Το δεύτερο μέρος θα περιλαμβάνει τα Πορτρέτα Μεταφραστών. Θα παρουσιαστούν πρωτογενή στοιχεία για το προφίλ και τη μεταφραστική διαδρομή των πιο παραγωγικών μεταφραστών του ελληνογαλλικού χώρου από τη Μεταπολίτευση ως τις μέρες μας. Πιο συγκεκριμένα, μέσω συνεντεύξεων, μεταφραστές και μεταφράστριες θα μιλήσουν για το έργο τους, για την τέχνη και την τεχνική της μετάφρασης, για τις σχέσεις τους με τους υπόλοιπους παράγοντες στο χώρο του βιβλίου, για τις συνθήκες εργασίας τους, για τις ενδεχόμενες σπουδές τους στη Μετάφραση κ.ά.

### Ενδεικτική βιβλιογραφία

Heydel M., « La figure du traducteur dans les recherches traductologiques. Exploration » dans *Romanica Wratislaviensia*, 59, 2012, 91-105.

Venuti L. *The Translator's Invisibility. A history of translation*. London /New York: Routledge, 1995.

Whitfield A., « Méthode et pratique du portrait : sur les traces des traducteurs », dans *Romanica Wratislaviensia*, 59, 2012, 175-184.

Γιαννακοπούλου Β. «Πρώτες σκέψεις για μια κοινωνιολογία της μετάφρασης στην Ελλάδα». Στο Τ. Δημητρούλια (επιμ.) *Syn-thèses 5. Μεταφρασεολογική σκέψη – Μεταφρασεολογική πρακτική: με το βλέμμα στο μέλλον*. Θεσσαλονίκη: Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, 2012.

<sup>1</sup> Η παρούσα έρευνα συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση», στο πλαίσιο της Πράξης «Ενίσχυση Μεταδιδακτόρων ερευνητών/ερευνητριών - Β' Κύκλος» (MIS-5033021), που υλοποιεί το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ).



**Επιχειρησιακό Πρόγραμμα  
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,  
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση**

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



## Διδάκτορες και Υποψήφιοι Διδάκτορες

### Les expressions figées du langage religieux et de la Bible chez Sartre

Aikaterini Adosidou

*Docteur en Littérature française*

Les expressions figées utilisées par les héros sartriens ayant pour origine le vocabulaire judéo-chrétien sont nombreuses et font varier le niveau de langue. Leur emploi, au cours du récit, ne renvoie plus à leur sens spécial et ne donne pas au lecteur l'impression d'une connaissance profonde des notions religieuses ou morales lorsqu'elles sont prononcées par les personnages romanesques. D'ailleurs, à part les grands-parents maternels de Sartre qui expérimentent, même par fausse dévotion, des pratiques religieuses, les autres héros ne donnent presque aucun indice de vraie religiosité, ni de piété.

Sartre insère dans ses textes des expressions issues de la Bible. Jéhovah, Moïse, Caïn et surtout Jésus-Christ servent de surnoms attribués aux différents personnages. Les allusions à des différents épisodes de l'Ancien et du Nouveau Testament sont également présentes dans les livres : la Loi et les dix Commandements, Sodome et Gomorrhe, les textes sacrés, la manne divine, la Passion du Christ, le lavage des mains de Ponce Pilate, le dernier repas, le calvaire, Christ en croix et ses dernières paroles, le Jugement dernier. Mêlées au récit, ces références produisent, dans leur majorité, un effet de provocation, car elles apparaissent dans un contexte parodique et blasphématoire. En tout cas, Sartre connaît incontestablement les épisodes de la Bible et, en les intégrant dans son récit, élargit son œuvre.

#### Ενδεικτική βιβλιογραφία

Bonfils François, Dictionnaire des personnages de la Bible, Paris, Flammarion, coll. Libro no 795, série Mémo, 2006.

Deguy Jacques, *Sartre. Une écriture critique*, Nouvelle édition [en ligne]. Villeneuve d'Ascq : Presses universitaires du Septentrion, 2010 (généré le 18 octobre 2017).

Godo Emmanuel, *Sartre en Diable*, Paris, Les Éditions du CERF, 2005.

Legrain Michel, *Dictionnaire de la Bible et du Christianisme*, Paris, Larousse, coll. « in extenso », 2008.

## La folie dans la littérature Thérèse et Francoyannou deux figures délirantes ou tragiques ?

Ioulia Giannouli

*Doctorante en Littérature française*

Notre étude se propose d'étudier la notion de la « folie » depuis l'Antiquité grecque jusqu'à nos jours. Ce terme a intrigué bon nombre de philosophes, hommes de lettres, artistes, écrivains, psychiatres... Ainsi, on est appelé à examiner les formes de son apparition dans la littérature européenne voire dans les textes littéraires français et grecs. Dans un premier lieu, on va examiner l'apparition de la folie dans les œuvres françaises et puis dans la production littéraire grecque. Ensuite, il serait nécessaire de s'interroger si Thérèse Raquin, l'héroïne zolienne, et Francoyannou l'héroïne papadiamantienne, constituent des personnes psychotiques souffrant d'une série de troubles psychologiques ou si elles représentent le modèle traditionnel de la figure criminelle. En dernier lieu, on va étudier leur comportement d'un point de vue psychopathologique. Est-ce qu'il faudrait condamner Thérèse Raquin et Francoyannou en tant que criminelles ou bien les déclarer non coupables ? Thérèse dominée par ses nerfs arrive au suicide. Mais quel est le motif caché de la tueuse de Papadiamantis qui la pousse à tuer des petites filles ? Est-ce une femme souffrant d'une psychonévrose obsessionnelle ou bien porte-t-elle le poids moral d'une société ancrée aux mœurs du passé ?

### Bibliographie

- Aslanidis, E. G. (1988). *L'élément maternel dans La Tueuse de Papadiamantis, Essai Psychanalytique* [en grec]. Athènes : Kedros-Rappa
- Chartokollis, P. (1999). *Littérature et Psychanalyse* [en grec]. Athènes : Éditions Themelio
- Courakis, N. E. (2006). *La Tueuse de Papadiamantis. Une approche criminologique et pénale* [en grec], disponible sur <<http://www.slideshare.net/terracomputerata/ss-5072174>>
- Kargakos, S. (1987). *Réétudier la nouvelle de Fonissa* [en grec]. Athènes : Gutenberg.
- Pappas, G. H. (2013). *La folie et l'absurde dans la littérature hellénique, Depuis Solomos jusqu'à l'heure actuelle* [en grec]. Athènes : Diapolitismos
- Roumanis, G. I. (1954). *Si on condamnait la Tueuse de Papadiamantis, Un Procès-verbal philologique* [en grec]. Athènes.

## Chypre dans la Correspondance d'Orient, 1830-1831 de J.-F. Michaud et J.-J.-F. Poujoulat

Serge Loens

*Doctorant en Histoire de la Civilisation française*

Notre thèse qui se situe dans le cadre des transferts culturels franco-chypriotes et examine l'image de Chypre en France se concentre, entre autres, sur les éléments jugés pertinents que publient les voyageurs français du XIX<sup>e</sup> siècle concernant cette île. Tandis que la France et l'Europe vivent de grands bouleversements politiques en ce début de siècle, nombreux sont les voyageurs se rendant en Orient pour visiter la Terre Sainte et marcher dans les pas des Croisés. Soumis aux aléas du temps, ils sont souvent contraints de s'arrêter au large de Chypre, à une époque où les traversées sont les dernières à s'effectuer encore à la voile.

L'historien des Croisades Jean-François Michaud (1767-1839), accompagné de son jeune secrétaire Jean-Joseph-François Poujoulat (1808-1880) part en voyage à travers la Grèce, Constantinople et l'Archipel jusqu'à Jérusalem où leurs routes se séparent. Ils arrivent ensemble au large de Chypre le 22 janvier qu'ils quittent le 3 février 1831. Poujoulat reviendra seul en juillet-août, complétant ainsi les informations de Michaud. Ces deux historiens diffèrent des voyageurs « écrivains de métiers » qui les ont précédés grâce à leur type d'écrit : la relation épistolaire éditée sous le titre de *Correspondance d'Orient, 1830-1831*. Son grand succès est dû à la nature même des lettres qui rendent plus crédibles les témoignages des voyageurs et rend leurs impressions plus fortes. Ils abordent des sujets comme la nature et les productions de l'île ou encore les mœurs, la religion et les superstitions de la société. Ils apportent surtout un nouveau regard sur Chypre lorsqu'ils se réfèrent à son passé franc et sont donc les précurseurs de Mas-Latrie qui se consacrera à cette partie de l'Histoire. Enfin, quand ils critiquent la mauvaise gestion des Turcs ainsi qu'une éventuelle colonisation européenne qui libérerait l'île en lui permettant de se développer, ils inscrivent définitivement Chypre au sein de la question d'Orient à une époque où la France vient de coloniser l'Algérie et est en train d'intervenir en Grèce avec l'expédition de Morée.

### Bibliographie

- Espagne, Michel. *Les transferts culturels franco-allemands*. Paris, Presses Universitaires de France, 1999.
- Gannier, Odile. « Rhétorique des fleurs absentes. Les scrupules académiques et stylistiques des récits d'expédition. » <http://revues-msh.uca.fr/viatica>. Consulté le 30 mars 2020.
- Magri-Mourgues, Véronique. « Reformulation et récit de voyage ». In *Itinéraires littéraire du voyage*, édité par François Moureau, XXVI:221-30. Travaux de littérature. Paris: Klincksieck, 2013.
- Michaud, Joseph-François, et Jean-Joseph-François Poujoulat. *Correspondance d'Orient, 1830-1831*. Ducollet. Vol. 7. 7 vol. Paris, 1835.

## Ο Μισάνθρωπος του Μολιέρου στην πένα Ελλήνων μεταφραστών

Χριστίνα Ντάνου

Υποψήφια διδάκτορας Μεταφρασεολογίας

Η παρούσα ομιλία θα πραγματοποιηθεί στα πλαίσια της διδακτορικής διατριβής με τίτλο: *Οι ελληνικές μεταμορφώσεις μολιερικών ηρώων: Συγκριτική μελέτη ελληνικών μεταφράσεων του 20<sup>ου</sup> και του 21<sup>ου</sup> αιώνα*. Αντικείμενο της ομιλίας θα είναι η παρουσίαση των μεταφράσεων του μολιερικού έργου *Μισάνθρωπος* και οι ερευνητικοί προβληματισμοί που γεννιούνται από την παρατήρηση και τη σύγκριση των μεταφρασμάτων. Σε πρώτο επίπεδο, με εργαλείο ανάλυσης το στίχο θα παρουσιαστούν σκέψεις και ερωτήματα σχετικά με την σύγκρουση προφορικότητας – λογιουσύνης. Ο Μολιέρος δημιουργεί τον *Μισάνθρωπο* αγκιστρωμένο σε έναν ομοιοκατάληκτο αλεξανδρινό δωδεκασύλλαβο στίχο, σύμφωνα με τις κλασικιστικές επιταγές της εποχής. Στον *Μισάνθρωπο*, ο στίχος είναι ένα από τα πιο σημαντικά πεδία του έργου, καθώς θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι ο κλασικισμός όπλισε τον Μολιέρο με τον αλεξανδρινό στίχο και αυτός τον χρησιμοποίησε για να δραπετεύσει από τα κλασικιστικά όρια, εμφανίζοντας στη σκηνή έναν ήρωα που αποστρέφεται από τις κοινωνικές επιταγές της εποχής. Στο πρωτότυπο, το στοιχείο της γλωσσικής προφορικότητας συγκρούεται με τη λογιουσύνη και τη γλωσσική κομψότητα που εκπέμπει ο αλεξανδρινός στίχος. Η συνύφανση των δύο αυτών αντίθετων στοιχείων δημιουργεί μία ένταση, η οποία κρατάει σε εγρήγορση το ενδιαφέρον του θεατή. Με συγκεκριμένα παραδείγματα, στόχος θα είναι η παρουσίαση των μεταφρασμάτων που αποκλίνουν από το πρωτότυπο και δεν αποτυπώνουν λειτουργικά το στίχο του πρωτοτύπου αλλά και το αντίθετο. Σε δεύτερο επίπεδο, θα παρουσιαστούν προβληματισμοί σχετικά με την αποτύπωση κωμικότητας-δραματικότητας στο σημασιολογικό πεδίο. Σε μία εποχή όπου δεσπόζει η απόλυτη μοναρχία, η κοινωνική οργάνωση είναι πολύ αυστηρή. Η κοινωνική συγκρότηση βασίζεται σε απαρέγκλιτους κανόνες συμπεριφοράς. Η υιοθέτηση των καλών τρόπων συμπεριφοράς και η κοσμική χαριτολογία, αποκτούν τεράστια σημασία. Σε αυτά τα κοινωνικά πλαίσια, διαμορφώνεται το γαλλικό πρότυπο του «τίμιου ανθρώπου» (*honnête homme*). Ο ήρωας του έργου, ο Αλσέστ, παρουσιάζεται να πιστεύει ότι πρόκειται για παιχνίδι της υποκρισίας, της προσποίησης και των συμβιβασμών. Επιθυμώντας την αλήθεια και την ειλικρίνεια, αποστρέφεται από τους κοινωνικούς κανόνες και περιθωριοποιείται ως παραβάτης. Η μολιερική κωμωδία γεννιέται μέσα από τις αντιφάσεις, που ξεσπούν. Ένας άνθρωπος, ανίκανος να προσαρμοστεί στις επιταγές της εποχής του, είναι υποχρεωμένος να υποταχθεί σε αυτές. Ο ασυμβίβαστος χαρακτήρας του τον οδηγεί να αμφισβητεί τις αξίες της εποχής του και να μισεί τους ανθρώπους, επειδή δε συμβαδίζουν με τα δικά του πρότυπα. Ο ήρωας συγκρούεται με το κοινωνικό περιβάλλον του, αμφισβητώντας και κατακρίνοντας όλα όσα συμβαίνουν γύρω του. Αυτή η αμφισβήτησή του δημιουργεί έναν φιλοσοφικό προβληματισμό, ο οποίος εντείνει τη δραματικότητα του έργου. Ο θεατής αντιμετωπίζει με γέλιο τον μισάνθρωπο, αν και καθ' όλη τη διάρκεια του έργου προβληματίζεται από αυτόν και τον συμπονά. Και σε αυτό το επίπεδο, θα δοθούν συγκεκριμένα παραδείγματα μέσα από τα οποία θα φαίνεται ποιοι μεταφραστές έχουν εστιάσει στη δραματικότητα, ποιοι στην κωμικότητα και ποιοι έχουν αποδώσει λειτουργικά την συνύφανση αυτών των δύο αντιθετικών διαστάσεων.

### Ενδεικτική βιβλιογραφία

Benjamin Walter, *Η αποστολή του μεταφραστή και άλλα κείμενα*, μτφ. Σαγκριώτης Γιώργος, επιμ.

Μπουκάλα Αρετή, Πατάκης, Αθήνα, 2014.

Berman Antoine, *Pour une critique des traductions : John Donne*, Gallimard, Paris, 1995.

- Bradby David, Cadler Andrew, *The Cambridge Companion to Moliere*, Cambridge University Press, 2007.
- Defaux Gérard, *Molière ou les métamorphoses du comique : de la comédie morale au triomphe de la folie*, Klincksieck, Paris, 1992.
- Mounin Georges, *Οι ωραίες άπιστες*, μτφ. Α. Φιλιππάτος, Μεταίχμιο, Αθήνα, 2002.
- Munday Jeremy, *The Routledge Companion to Translation Studies*, Taylor & Francis, 2009.
- Venuti Lawrence, *The Translator's Invisibility: A History of Translation*, Routledge, London-New York, 1995.
- Παπαδήμα Μαρία, *Τα πολλαπλά κάτοπτρα της μετάφρασης*, Νεφέλη, Αθήνα, 2012.
- Ταμπάκη Άννα, *Η Νεοελληνική δραματουργία και οι δυτικές της επιδράσεις*, Ergo, Αθήνα, 2002.
- Ταμπάκη Άννα, Σπυριδοπούλου Μαρία, Αλτουβά Αλεξία, *Ιστορία και δραματολογία του ευρωπαϊκού θεάτρου*, Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, Αθήνα, 2015.

## Traduire la littérature contemporaine pour enfants

**Mihaela Pînzariu**

*Doctorante en Traductologie,*

*en cotutelle avec l'Université "Stefan cel Mare" de Suceava, Roumanie*

Notre projet de recherche porte sur la traduction moderne pour enfants, en privilégiant notamment la traduction de la poésie moderne pour enfants. Nous nous sommes penchés sur ce thème suite à un projet collaboratif ayant comme résultat un volume de traductions réfléchies pour enfant à partir des poésies de Pierre Coran et des poèmes de Jean Perrot.

La traduction pour les enfants est un domaine de recherche qui connaît un développement continu depuis la fin des années 1970 mais peu étudié en Roumanie. Nommée « champ littéraire » (Nières-Chevreil), « une grande librairie » (Marcoin) ou « culture pour enfants » (Perrot), la littérature pour enfants vise un double destinataire, l'enfant et l'adulte, comme le souligne la chercheuse italienne Pederzoli (2012).

L'appareil conceptuel établi par la chercheuse canadienne Joanne Prud'homme (2006) concernant la littérature de jeunesse comporte trois caractéristiques : intentionnalité, accessibilité et littérarité. Ces concepts visent également le texte littéraire et la traduction. La chercheuse roumaine Muguraș Constantinescu, dans son livre *Lire et traduire la littérature de jeunesse* énonce les principes qui doivent guider le traducteur pour enfants. Celle-ci affirme que traduire du simple est plus difficile que traduire du compliqué. Car, la littérature pour enfants représente une forme de communication littéraire qui, au-delà d'une vision simpliste cache une complexité remarquable. De plus, on ne doit pas infantiliser le texte en le traduisant, mais lui garder la plurivalence ludique, pédagogique, symbolique, philosophique etc. Le traducteur doit préserver la dimension culturelle de l'œuvre traduite et respecter également la création, la charge connotative du texte pour enfants car lui (le texte) est, pour le destinataire enfant, porteur d'une vision sur le monde.

Traduire pour enfants est également un acte littéraire, pédagogique, culturel, éthique, car les traductions pour enfants se situent au carrefour de trois systèmes : le système littéraire, le système éducatif et le système éditorial (Pederzoli, 2012 :77).

En ce qui concerne le corpus, nous envisageons tout d'abord la poésie moderne pour enfants, appartenant aux poètes français et francophones.

## Bibliographie

Constantinescu, Muguraș, «Le culturel sur les chemins de la traduction», Atelier de traduction, no. 28, 2017, pp. 13-18.

Constantinescu, Muguraș, HĂISAN, Daniela (coord.), *La traduction réfléchie pour enfants à partir de poésies de Jean Perrot et Pierre Coran*, Suceava, Editura Universităţii, 2019.

Constantinescu, Muguraș, 2008, *Lire et traduire la littérature de jeunesse*, Suceava, Ed. Universităţii din Suceava.

Prud'homme, Johanna, *La traduction en littérature pour la jeunesse: une interface à double tranchant*. Rabat: CCLMC. 2006, 165-172.

Pederzoli, Roberta. *La traduction de la littérature d'enfance et de jeunesse et le dilemme du destinataire*. Bruxelles: P.I.E. Peter Lang, 2012.

Stolze, Radegundis, *Translating for children- world vision or pedagogics* dans Meta 481-2, 2003, p. 208-221.

## Η λογοτεχνική μετάφραση στο ελληνικό εκδοτικό τοπίο την περίοδο 1967-1989

**Αμαλία Σταθάκη**

*Υποψήφια διδάκτορας Μεταφρασεολογίας*

Στο πλαίσιο της έρευνας για τη διδακτορική μου διατριβή κατέγραψα όλα τα έργα ξένης λογοτεχνίας (πεζογραφία, ποίηση, θέατρο) που εκδόθηκαν στα ελληνικά από το 1967 μέχρι και το 1989 σύμφωνα με τον κατάλογο της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδας.

Οι μεταφράσεις λογοτεχνικών έργων αποτελούν πολύ σημαντικό μέρος της ετήσιας εκδοτικής παραγωγής. Τα έργα μεταφρασμένης λογοτεχνίας που κυκλοφόρησαν στην Ελλάδα από το 1967 μέχρι και το 1989 αριθμούν μερικές χιλιάδες.

Με αυτά τα δεδομένα θα γίνει παρουσίαση των ποσοτικών αποτελεσμάτων αυτής της καταγραφής εστιάζοντας στους εκδοτικούς οίκους που παρουσιάζουν κατά την περίοδο αυτή τη μεγαλύτερη εκδοτική παραγωγή.

Συγκεκριμένα, θα παρουσιαστούν στατιστικά στοιχεία για τον συνολικό όγκο των λογοτεχνικών μεταφράσεων τα έτη 1967 έως 1989 και την εκδοτική δραστηριότητα τόσο συνολικά όσο και για κάθε εκδοτικό οίκο χωριστά. Στη συνέχεια θα εστιάσουμε στους πιο παραγωγικούς οίκους και θα προχωρήσουμε σε μια συνοπτική παρουσίαση της ίδρυσης και της λειτουργίας τους με βιογραφικά στοιχεία των εκδοτών, πληροφορίες για τις συνθήκες κάτω από τις οποίες αποφάσισαν να

δραστηριοποιηθούν στο χώρο του βιβλίου – δεδομένης και της ιδιαίτερης πολιτικής κατάστασης στη χώρα στη διάρκεια της χούντας και των πρώτων ετών της μεταπολίτευσης –, τις πιθανές συνεργασίες με ανθρώπους των γραμμάτων κ.ά με σκοπό την ανάδειξη του ρόλου και της σημασίας της λογοτεχνικής μετάφρασης στον ελληνικό εκδοτικό χώρο.

### Ενδεικτική βιβλιογραφία

Αξελός Λουκάς, *Εκδοτική δραστηριότητα και κίνηση των ιδεών στην Ελλάδα: Μια κριτική προσέγγιση της εκδοτικής δραστηριότητας στα χρόνια 1960-1981*, 2η έκδ., Αθήνα, Στοχαστής, 2008.

Ίκαρος, τα πρώτα πενήντα χρόνια (1943-1993), Αθήνα, Ίκαρος, 1993.

Καρακατσούλη Άννα, *Στη χώρα των βιβλίων: Η εκδοτική ιστορία του Βιβλιοπωλείου της Εστίας, 1885-2010*, 1η έκδ., Αθήνα, Οι Εκδόσεις των Συναδέλφων, 2011.

Συλλογικό έργο, *Το χρονικό του Κέδρου: 1954-2004*, επιμ. Νινέττα Μακρυνικόλα, Αθήνα, Κέδρος, 2004.

Χατζιώτης Κώστας, *Βιβλιοπωλεία και εκδοτικοί οίκοι της Αθήνας*, 1η έκδ., Αθήνα, Δήμος Αθηναίων Πολιτισμικός Οργανισμός, 2006.

## Γαλλική επιρροή και γαλλομάθεια στον Ελληνικό Στρατό: Η ζωή και η εκπαίδευση των Ελλήνων αξιωματικών στο νεοσύστατο ελληνικό κράτος

**Αναστασία Τσαγκαράκη**

*Διδάκτορας Ιστορίας του γαλλικού πολιτισμού*

Στις προσπάθειες για τη συγκρότηση του νέου ελληνικού κράτους η πιο ισχυρή επιρροή στον στρατιωτικό τομέα ήταν η γαλλική. Με το ξέσπασμα της Επανάστασης, πολυάριθμοι Γάλλοι εθελοντές συμμετείχαν στον Αγώνα για την ανεξαρτησία. Άλλοι, φορείς φιλελεύθερων ιδεών και θεωριών, κατέφθασαν στον ελλαδικό χώρο κατά την καποδιστριακή και την οθωνική εποχή.

Οι πιο επιφανείς από αυτούς οργάνωσαν τα εξειδικευμένα σώματα του πρώτου ελληνικού στρατού. Από την επαναστατική περίοδο μέχρι και την καποδιστριακή εποχή, ο ελληνικός στρατός οργανώθηκε και εκπαιδεύτηκε υπό έντονη γαλλική καθοδήγηση Γάλλων αξιωματικών που βρέθηκαν στην Ελλάδα και με βάση τα γαλλικά πρότυπα.

Η συμβίωση και στενή συνεργασία Ελλήνων και Γάλλων αξιωματικών ευνόησε τη γαλλομάθεια στις τάξεις του στρατεύματος με αποτέλεσμα πολλοί Έλληνες αξιωματικοί να μετεκπαιδευτούν αργότερα στη Γαλλία.

Για τις ανάγκες της διδασκαλίας της γαλλικής γλώσσας, συγκροτήθηκε σχολή εκμάθησης της γαλλικής στους κόλπους του στρατεύματος, ενώ σταδιακά μεταφράστηκαν από γαλλομαθείς Έλληνες αξιωματικούς πολυάριθμοι στρατιωτικοί κανονισμοί και εγχειρίδια. Παράλληλα εκδόθηκαν ελληνογαλλικά και γαλλοελληνικά λεξικά τεχνικού ή γενικότερου περιεχομένου. Έτσι, επόμενο είναι η γαλλική στρατιωτική νομοθεσία να καθορίσει και εν πολλοίς να προσδιορίσει την ελληνική καθώς, ήδη από το 1822, είχε οριστεί ως επίσημη στρατιωτική νομοθεσία του ελληνικού κράτους ελλείψει ελληνικής.

Η επαφή αυτή με τη γαλλική γλώσσα και παιδεία αντανakλούσε και στη καθημερινότητα των Ελλήνων στρατιωτικών: διάβαζαν τον γαλλόφωνο Τύπο που εκδιδόταν στις δύο μετεπαναστατικές πρωτεύουσες, το Ναύπλιο και την Αθήνα, παρακολουθούσαν γαλλικές θεατρικές παραστάσεις, χρησιμοποιούσαν τη γαλλική στον ιδιωτικό τους βίο ως γλώσσα επικοινωνίας με τους ξένους, φρόντιζαν να δώσουν στα παιδιά τους γαλλική παιδεία, διάβαζαν γαλλικά μυθιστορήματα, ενίοτε δε και απαγορευμένα επαναστατικά έργα.

Στην παρούσα ανακοίνωση θα επιχειρήσουμε, με γνώμονα τους παραπάνω άξονες, να αποτιμήσουμε τη συμβολή των Γάλλων αξιωματικών, της γαλλικής στρατιωτικής εκπαίδευσης και γενικότερης παιδείας, στη διαμόρφωση της ιδιαίτερης κοινωνικής τάξης των Ελλήνων αξιωματικών κατά τις πρώτες δεκαετίες ζωής του ελληνικού κράτους.

### Ενδεικτική βιβλιογραφία

ΓΕΡΟΖΗΣΗΣ Τ., *Το Σώμα των Αξιωματικών και η θέση του στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία 1821-1975*, τόμος Α', Αθήνα, Δωδώνη, 1996.

ΠΡΟΒΑΤΑ Δ., «Εκφάνσεις της γαλλοφωνίας στο Ναύπλιο του 19<sup>ου</sup> αιώνα», *Πολύχρωμες ψηφίδες, Γαλλοφωνία και πολυπολιτισμικότητα*, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Σχολή Καλών Τεχνών, Τμήμα Θεατρικών σπουδών, Αθήνα, εκδόσεις Γρηγόρη, 2013, σσ. 19-27.

PROVATA D., « Regards saint-simoniens sur la Grèce insurgée : L'éphémère *Producteur* (1825-1826) », *The Historical Review/La Revue Historique*, Vol. XVI, 2019, σσ. 119-140.

ΤΣΑΓΚΑΡΑΚΗ Α., *Η ζωή και το έργο του Σπυρίδωνα Σωνιέρου. Συμβολή στις ελληνογαλλικές πολιτισμικές και στρατιωτικές σχέσεις* (διδακτορική διατριβή, ΕΚΠΑ-ΤΓΓΦ, 2020).

## Η πτώση της παγκόσμιας πολιτισμικής επιρροής των γαλλόφωνων κόμικς<sup>2</sup>

**Πέτρος Τσακαλιάδης Σωτηράκογλου**

Υποψήφιος διδάκτορας Ιστορίας του γαλλικού πολιτισμού

Τα γαλλόφωνα κόμικς διαθέτουν μια ιδιαίτερα πλούσια ιστορία. Στην περίοδο της ακμής τους (1945-1970) κέρδισαν παγκόσμια αναγνώριση χάρη σε ιδιαίτερα πετυχημένους τίτλους όπως το *Tintin*, το *Astérix* και το *Lucky Luke*. Εντούτοις τα τελευταία τριάντα χρόνια παρατηρούμε ορισμένες ανησυχητικές εξελίξεις στην βιομηχανία των Bandes Dessinées, οι οποίες χρήζουν εξήγησης. Η σταδιακή παρακμή των παραδοσιακών ανθολογιών οδήγησε αναπόφευκτα τους σύγχρονους καλλιτέχνες σε πιο

<sup>2</sup> «Το έργο συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση», στο πλαίσιο της Πράξης «Ενίσχυση του ανθρώπινου ερευνητικού δυναμικού μέσω της υλοποίησης διδακτορικής έρευνας» (MIS-5000432), που υλοποιεί το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ)».

εξατομικευμένες συνθήκες εργασίας και τελικά στην αδυναμία της γαλλο-βελγικής βιομηχανίας στο να εκδώσει κόμικς που να μπορούν να ανταγωνιστούν σε δύναμη και πολιτισμική επιρροή τους διάσημους τίτλους του παρελθόντος. Οι νέες συνθήκες παγκοσμιοποίησης προκάλεσαν επίσης σημαντικές ρωγμές στην πάλαι ποτέ δυναμική των γαλλόφωνων κόμικς, γεγονός που δυστυχώς δεν έχει μελετηθεί ή θεωρητικοποιηθεί επαρκώς. Σημαντικό ρόλο σε αυτές τις εξελίξεις φαίνεται να διαδραματίζουν και τα ηλεκτρονικά παιχνίδια, τα οποία από τα τέλη της δεκαετίας του '80 και μετά αποτελούν πανίσχυρους ανταγωνιστές των παραδοσιακών έντυπων κόμικς. Επιπλέον, ο τρόπος που τα γαλλόφωνα κόμικς αντιμετωπίζουν το θέμα της βίας είναι καθοριστικός, καθώς δεν αξιοποιούν στο έπακρο τις δυνατότητες της *ψυχαγωγικής βίας* και έτσι αδυνατούν να ανταγωνιστούν τα αμερικάνικα υπερηρωικά κόμικς, καθώς και τα ιαπωνικά *shonen manga*.

Στη συγκεκριμένη παρουσίαση θα διερευνήσουμε την αδυναμία των σύγχρονων BD να προσαρμοστούν σε αυτές τις νέες συνθήκες, το δισταγμό τους να υιοθετήσουν στοιχεία από τα νέα κυρίαρχα μέσα ψυχαγωγίας, καθώς και τις αμφιλεγόμενες και μάλλον στείρες προσπάθειες υιοθέτησης ξενόφερτων επιρροών. Τα προαναφερθέντα φαινόμενα έχουν ως άμεσο αποτέλεσμα την ολοένα και αυξανόμενη εσωστρέφεια και την πολιτισμική αποδυνάμωση των γαλλόφωνων κόμικς, όχι μόνο εκτός, αλλά και εντός των γεωγραφικών τους συνόρων.

### Ενδεικτική βιβλιογραφία

Groensteen T. (2006). *Un objet culturel non identifié*, Paris, Editions de l'An 2.

Mauco O. (2014). *Jeux vidéo: Hors de Contrôle? Industrie, Politique, Morale*, Paris, Université Paris 1-Panthéon-Sorbonne.

Morgan H. « Y'a-t-il un canon des littératures dessinées ? », *Comicalités* [En ligne], La bande dessinée : un « art sans mémoire » ?, mis en ligne le 05 octobre 2011 URL : <http://journals.openedition.org/comicalites/62>

## Ο σχεδιασμός ενός δίγλωσσου και συγκρίσιμου σώματος κειμένων για τη μελέτη της ειδικής γλώσσας της Δημόσιας Διοίκησης στην Ελλάδα και τη Γαλλία

**Αγγελική Χριστοπούλου**

Υποψήφια διδάκτορας Μεταφρασεολογίας

Πεδίο της έρευνάς μου αποτελεί η Δημόσια Διοίκηση και, συγκεκριμένα, η ειδική γλώσσα και η ορολογία της δημόσιας διοίκησης στην Ελλάδα (Παναρέτου, 2009) και τη Γαλλία (Krieg-Planque, 2017), όπως διαμορφώθηκε και αποτυπώνεται στα δημόσια έγγραφα κατά τη χρονική περίοδο 2010 – 2018. Αντικείμενο της μελέτης συνιστούν οι εγκύκλιοι οδηγίες, οι υπουργικές αποφάσεις και τα γενικά έγγραφα που δημοσιεύτηκαν από τις αρμόδιες δημόσιες υπηρεσίες από το θεματικό πεδίο α) της Οικονομίας και Φορολογίας και β) της Εργασίας και Ασφάλισης. Για τη συγκέντρωση και την ταξινόμηση ενός δίγλωσσου και συγκρίσιμου κειμενικού υλικού 4 εκατομμυρίων λέξεων, εφαρμόστηκε η μεθοδολογία της Γλωσσολογίας των Σωμάτων Κειμένων (McEnery & Hardie, 2012).

Στόχος της ανακοίνωσης είναι: α) η περιγραφή του σχεδιασμού και της επεξεργασίας του πρωτότυπου Σώματος Κειμένων που συγκροτήθηκε ειδικά για τις ανάγκες της διδακτορικής διατριβής, β) η ανάδειξη

μέσα από το εν λόγω Σώμα Κειμένων της ειδικής γλώσσας και της ορολογίας του θεματικού πεδίου (Cabr , 1998), γ) η μελέτη περίπτωσης ενός ζεύγους  ρων στα δυο γλωσσικά συστήματα (ελληνικά-γαλλικά), δ) η παρουσίαση των αποτελεσμάτων με βάση στατιστικά στοιχεία (Brezina, 2018), τόσο ως προς τα μορφοσυντακτικά σχήματα, όσο και ως προς τα ενδιαφέροντα σημασιολογικά και πραγματολογικά στοιχεία των υπό εξέταση  ρων και των συνάψεών τους.

Από την αντιπαραβολική μελέτη του ζεύγους των  ρων *εργασία* και *travail* επιχειρείται να αναδειχτεί πώς η ανάλυση των επαναλαμβανόμενων λεξικογραμματικών μοτίβων (Tognini-Bonelli, 2001) συμβ λλει στην κατανόηση του νοήματος του κειμένου και συνακόλουθα αναδεικνύει την επικοινωνιακή λειτουργία του λόγου και των συνθηκών μέσα στις οποίες αρθρώνεται (Halliday, 2014). Η συγκέντρωση, η στατιστική στάθμιση και η συνακόλουθη ερμηνεία των γλωσσικών φαινομένων συμβ λλουν στην καλύτερη χαρτογράφηση, κατηγοριοποίηση, ερμηνεία και περιγραφή του κοινωνικού πλαισίου της γλωσσικής εκφοράς (Σαριδάκης, 2016).

### Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Brezina, V. (2018). *Statistics in Corpus Linguistics. A Practical Guide*. Cambridge University Press.
- Cabr , M. (1998). *La terminologie, Th orie, m thode et applications*. (M. Cormier, & J. Humbley, Μεταφρ.) Ottawa: Les Presses de l'Universit  d'Ottawa.
- Halliday, M. (2014). *Halliday's Introduction to Functional Grammar. Revised by Christian M.I.M. Matthiessen*. London and New York: Routledge, Taylor and Francis Group.
- Krieg-Planque, A. (2017). *Analyser les discours institutionnels*. Malakoff: Armand Colin
- McEnery, T. & Hardie, A. (2012). *Corpus Linguistics. Method, Theory and Practice*. New York: Cambridge University Press.
- Tognini-Bonelli, E. (2001). *Corpus Linguistics at Work*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Παναρέτου, Ε. (2009). *Νομικός λόγος. Γλώσσα και δομή των νόμων*. Αθήνα: Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ ΑΕΒΕ.
- Σαριδάκης, Ι.Ε. (2016). *Λεξιλόγιο και σημασιολογική πληροφορία στην Γλωσσολογία Σωμάτων Κειμένων*. *Civitas Gentium* 4:1 (2016), σσ. 221-267 σε <https://cg.turkmas.uoa.gr/index.php/cg/article/view/68>, 13.02.2021.

## Μεταπτυχιακοί φοιτητές

### Le valaque : une langue pont pour l'intercompréhension des langues romanes et l'accès au plurilinguisme

**Sofia Angelopoulou**

*Master 2 ELE-franco-hellénique « Enseignants de langues en Europe : formation à la diversité linguistique et culturelle des publics scolaires »*

Le valaque est une langue néolatine parlée à la péninsule balkanique par les Valaques. Son existence est due à la politique expansionniste, menée par l'Empire Romain dans les régions conquises grecques et balkaniques. Le valaque est la rencontre du latin populaire parlé par les militaires avec les langues locales des peuples conquis par l'Empire. Au fil du temps, le valaque s'est transmis oralement de génération en génération et a ainsi réussi à survivre. Aujourd'hui, il est considéré comme une langue minoritaire, qui perd ses locuteurs et qui est en voie de disparition.

Dans le cadre du *Master 2 Didactique des langues en Europe*, nous avons rédigé notre mémoire sur l'intercompréhension et le valaque. Nous avons étudié : a) comment une langue minoritaire/un dialecte peut devenir langue pont pour la compréhension entre les langues de la famille romane et b) comment les locuteurs des langues de la même famille linguistique peuvent avoir accès au plurilinguisme – phénomène qui se développe rapidement de nos jours.

Afin de répondre à nos hypothèses, nous avons effectué une recherche qualitative, en utilisant un questionnaire de type entretien avec des questions ouvertes, à partir des trois corpus : en français et en grec accompagnés par des documents valaques. Douze personnes ont participé à notre enquête : une locutrice valaque, 10 locuteurs romanophones et un locuteur hellénophone (sélectionné pour ses connaissances du latin).

Finalement, nous avons confirmé les hypothèses initiales de notre enquête, en faisant aussi des réflexions supplémentaires comme : a) les connaissances d'une langue issue d'une famille linguistique rend une autre langue de la même famille transparente, b) l'aisance compréhensive concernant les langues étrangères est plus grande chez les polyglottes que chez les monoglottes, c) les langues minoritaires/les dialectes régionaux peuvent fonctionner comme langues ponts pour la compréhension des langues de la même famille linguistique et donner accès au plurilinguisme, d) l'insécurité linguistique est provoquée par l'absence des compétences linguistiques plurilingues d'un locuteur.

### Bibliographie

Caddéo, S., & Jamet, M. - C. (2013). L'intercompréhension : une autre approche pour l'enseignement des langues. Paris: Hachette.

- Escudé, P., & Janin, P. (2010). *Le point sur l'intercompréhension, clé du plurilinguisme*. Paris: CLE International.
- Evenou, G. (2016). *L'intercompréhension entre langues romanes, levier d'un dialogue interculturel respectueux de la diversité linguistique*. Hermès, La Revue, pp. 68-77.
- Katsanis, N. [Κατσάνης Ν.], (2010). *Οι Βλάχοι, [Les Valaques]*. Thessalonique : University studio press.
- Koltsidas, A. [Κολτσίδας Α.], (1993). *Κουτσόβλαχοι, Οι βλαχόφωνοι Έλληνες [Coutsovalaques. Les Grecs vlachophones]*. Thessalonique : Kyriakidi.

## Η μεταφραστική πορεία ενός μυθιστορήματος με φόντο την ελληνική επανάσταση: *L' Archipel en feu* του Ιουλίου Βερν (19ος -21ος αι.)

Μάνθα Ασφή

Απόφοιτος του ΠΜΣ «Ελληνογαλλικές Σπουδές στη Λογοτεχνία, τον Πολιτισμό και τη Μετάφραση»

Στις 2 Ιουλίου του 1884 η αθηναϊκή εφημερίδα *Καιροί* ξεκινά να δημοσιεύει εν είδει επιφυλλίδας την πρώτη μετάφραση του μυθιστορήματος *L' Archipel en feu* του Ιουλίου Βερν. Λίγες μέρες πριν, η γαλλική *Le Temps* είχε αρχίσει να δημοσιεύει για πρώτη φορά το κείμενο του Βερν. Τα επόμενα χρόνια και μέχρι σήμερα, το έργο μεταφράστηκε και διασκευάστηκε δεκαεννέα φορές. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην Ελλάδα μεταφράστηκε για πρώτη φορά για το ενήλικο κοινό και στη συνέχεια υπήρξαν διάφορες αποδόσεις που το ενέταξαν στην παιδική ή εφηβική λογοτεχνία. Ωστόσο, το μυθιστόρημα δεν ακολουθεί γραμμική πορεία από έργο για ενήλικες σε έργο για παιδιά, καθώς στο πέρασμα του χρόνου και κατά την τελευταία δεκαετία του εικοστού αιώνα, αλλά και την πρώτη του εικοστού πρώτου, πραγματοποιήθηκαν μεταφράσεις που το επανεντάσσουν στην κατηγορία των μυθιστορημάτων που απευθύνονται στο γενικό και ενήλικο αναγνωστικό κοινό.

Η μελέτη έξι πλήρων μεταφράσεων του μυθιστορήματος, καθώς και της διασκευής του Νίκου Καζαντζάκη, μας οδήγησε στο συμπέρασμα ότι το μετάφρασμα επηρεάστηκε από παράγοντες, όπως το προφίλ του μεταφραστή, οι ιδεολογικές νόρμες κάθε εποχής, το αναγνωστικό κοινό στο οποίο απευθύνεται η κάθε μετάφραση, αλλά και ο σκοπός του μεταφραστή. Με τον όρο «σκοπός του μεταφραστή» εννοούμε την τάση του μεταφραστή να μείνει πιστός στο πρωτότυπο ή ακόμα να διδάξει τους αναγνώστες, προσθέτοντας πληροφορίες, ή να αφήσει το δικό του αποτύπωμα στο κείμενο. Για να προσεγγίσουμε τους παράγοντες που επενεργούν στη διαμόρφωση του τελικού κειμένου, συγκρίναμε τα μεταφράσματα, τα οποία καλύπτουν το χρονικό διάστημα 1884-2005, με το κείμενο-πηγή, βασιζόμενοι στο μοντέλο του Pygm. Πρόκειται για μια διαχρονική προσέγγιση που επιχειρεί να φωτίσει όχι μόνο ιδεολογικούς παράγοντες, αλλά και συντελεστές που σχετίζονται με το προσωπικό ύφος του μεταφραστή. Τα αποτελέσματα της σύγκρισης των μεταφρασμάτων με το κείμενο-πηγή, αξιολογήθηκαν ως κάτοπτρα διαφορετικών περιόδων της ελληνικής πολιτισμικής ζωής.

### Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Ντενίση Σοφία, *Μεταφράσεις μυθιστορημάτων και διηγημάτων 1830-1880*, Αθήνα: Εκδόσεις Περίπλους, 1995.
- Ο' Driscoll Kieran, *Retranslation through the centuries: Jules Verne in English*, Bern: P. Lang, 2011.

Oittinen Riitta, *Translating for children*, New York: Garland, 2000.

Pym Anthony, *Method in Translation History*, Manchester: St. Jerome, 1998.

## Ο αργαλειός της μετάφρασης: Μεταφορές ελληνόφωνων μεταφραστριών και μεταφραστών

Φαίδρα Γαβουνέλη

Απόφοιτος του ΠΜΣ «Ελληνογαλλικές Σπουδές στη Λογοτεχνία, τον Πολιτισμό και τη Μετάφραση»

Κυρίαρχη στόχευση της μελέτης αποτέλεσε η συμβολή στην καταγραφή του περί μετάφρασης λόγου στον ελληνόφωνο χώρο, μέσω της αξιοποίησης των δυνατοτήτων που προσφέρει το εν πολλοίς ανεξερευνήτο φαινόμενο της μεταφοράς. Σκοπός της έρευνας υπήρξε η καταγραφή, ταξινόμηση και – ποιοτική όσο και ποσοτική– ανάλυση μεταφορικών εκφράσεων γύρω από τη μετάφραση και συναφείς αυτής θεματικές (πρωτότυπο, συγγραφέας, μεταφραστής, μετάφρασμα, κ.ο.κ.). Τις εν λόγω μεταφορές χρησιμοποίησαν μεταφραστές λογοτεχνίας οι οποίοι μεταφράζουν προς τα ελληνικά από διάφορες ξένες γλώσσες, κατά τη χρονική περίοδο Μαΐου 2016-Αυγούστου 2019. Αποδελτιώθηκε πρωτογενές υλικό προερχόμενο από δύο κυρίως πηγές: αφενός από τις βιντεοσκοπημένες συνεντεύξεις του project *Πορτρέτα Μεταφραστών: a Work in Progress* (διοργάνωση: *Το Στέκι της Μετάφρασης*, Διεθνής Έκθεση Βιβλίου Θεσσαλονίκης 2016-2019)· αφετέρου, από τα ηχογραφημένα επεισόδια της ραδιοφωνικής εκπομπής *Carte Postale – Ένας μεταφραστής εξομολογείται* (επιμέλεια, παραγωγή, παρουσίαση: Αφροδίτη Κοσμά, Τρίτο Πρόγραμμα της Ελληνικής Ραδιοφωνίας 2017-2019).

Αντλώντας θεωρητικό έρεισμα από την Εννοιολογική Θεωρία της Μεταφοράς των George Lakoff και Mark Johnson (1980), οι μεταφορές που ανιχνεύτηκαν ταξινομήθηκαν σε έξι κύριες θεματικές κατηγορίες και 40 επιμέρους ενότητες. Αυτές ακολουθούν μια νοερή διαδρομή που ξεκινά από την ΑΝΑΓΝΩΣΗ για να καταλήξει στη ΜΕΤΑΦΟΡΑ, με ενδιάμεσους σταθμούς τη ΣΥΜΒΙΩΣΗ, την ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗ, την ΠΑΛΗ και τη ΣΥΓΓΡΑΦΗ. Από την ποσοτική ανάλυση των δεδομένων (180 επιμέρους μεταφορικές εκφράσεις) προέκυψε ότι το ποσοστό χρήσης μεταφορών ανήλθε συνολικά στο 80% των μεταφραστών, και ήταν υψηλότερο στην περίπτωση του απροσχεδίαστου προφορικού λόγου και στις γυναίκες. Η εννοιολογική μεταφορά που υπερίσχυσε σε γενικότερο επίπεδο ήταν η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΕΙΝΑΙ ΠΑΛΗ – ισοβαθμίζοντας ως προς τον αριθμό των μεταφραστών που έκαναν χρήση της με τη θεματική της ΣΥΜΒΙΩΣΗΣ. Οι περισσότερες μεταφορικές εκφράσεις που εντοπίστηκαν αφορούσαν την ίδια τη μετάφραση και κατά δεύτερο λόγο το πρωτότυπο κείμενο.

### Ενδεικτική βιβλιογραφία

Guldin, Rainer (2018 [2016]). *Translation as Metaphor*. Όξον & Νέα Υόρκη: Routledge.

Lakoff, George & Johnson, Mark (2005 [1980]). *Ο μεταφορικός λόγος: Ο ρόλος της μεταφοράς στην καθημερινή μας ζωή (Metaphors We Live By)*. Μετάφραση: Όλγα Καλομενίδου. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

St. André, James (2014 [2010]). «Translation and Metaphor: Setting the Terms». Στο James St. André (επιμ.). *Thinking Through Translation with Metaphors*. Όξον & Νέα Υόρκη: Routledge, 1-16.

Μετάφραση και υποτιτλισμός στα γαλλικά της θεατρικής παράστασης  
«...et moralité», βασισμένης στο πρωτότυπο έργο  
Farces et moralités του Octave Mirbeau

Ειρηναίος Καινουργιάκης

Απόφοιτος του ΠΜΣ «Ελληνογαλλικές Σπουδές στη Λογοτεχνία, τον Πολιτισμό και τη Μετάφραση»

Ο Octave Mirbeau έζησε στα τέλη του 19<sup>ου</sup> και στις αρχές του 20<sup>ου</sup> αιώνα. Αναρχικός και ιδεαλιστής, υπηρέτησε τα περισσότερα είδη του γραπτού λόγου. Το θεατρικό έργο του «Farces et moralités» αποτελεί (με σατιρικό ύφος) ένα με διαχρονικές διαστάσεις «κατηγορώ» για την κοινωνία. Με τον τίτλο «...et moralité» παρουσιάστηκε στη Β' Σκηνή του Θεάτρου της Οδού Κεφαλληνίας μια διασκευή του παραπάνω έργου τον Ιούνιο 2017, 100 χρόνια από τον θάνατο του Mirbeau. Στην εργασία μεταφράστηκε από τα ελληνικά στα γαλλικά η παραπάνω θεατρική παράσταση και υποτιτλίστηκε μαγνητοσκοπημένη της εκδοχή στα ελληνικά και τα γαλλικά. Ορίστηκε το μεθοδολογικό και το θεωρητικό πλαίσιο που αφορούν τη διασκευή, τη θεατρική μετάφραση, την οπτικοακουστική μετάφραση και τον υποτιτλισμό, μελετήθηκε η ζωή και το έργο του Octave Mirbeau, παρουσιάστηκε η διασκευή του πρωτότυπου έργου «Farces et moralités», με αναφορά στα χαρακτηριστικά του έργου του Mirbeau, στις επιλογές που έγιναν για τη διασκευή, στα κείμενα που την πλαισίωσαν και στα σκηνοθετικά στοιχεία της παράστασης. Έγινε περιγραφή του μεταφραστικού εργαλείου που χρησιμοποιήθηκε, του Subtitle Edit 3.5.9, και αναφέρθηκαν οι επιλογές που έγιναν κατά τον υποτιτλισμό της παράστασης. Ο έλεγχος του υποτιτλισμού στα γαλλικά έγινε από φυσικό ομιλητή της γλώσσας. Για τη μετάφραση και τον υποτιτλισμό της διασκευής ενός θεατρικού έργου ο υποτιτλιστής – μεταφραστής συγκεντρώνει πληροφορίες για τη ζωή και την κοσμοθεωρία του θεατρικού συγγραφέα, τα χαρακτηριστικά του έργου του, τις πηγές της έμπνευσής του και προσπαθεί να αποδώσει το βαθύτερο νόημα του έργου και την αίσθηση που πηγάζει από τον θεατρικό λόγο. Υπερβαίνει δυσκολίες που ανακύπτουν κατά τη μεταγραφή του προφορικού λόγου σε γραπτό κείμενο, αναγνωρίζει στοιχεία που δυσκολεύουν την κατανόηση, όπως ο με γρήγορο ρυθμό εκφερόμενος λόγος ή η κακή ακουστική, και λαμβάνει υπόψη τους κανόνες που διέπουν τον υποτιτλισμό, προκειμένου να γίνει κατανοητός ο εκφερόμενος λόγος και να διατηρηθεί ο ρυθμός και τα νοήματά του.

#### Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Baker, Robert G., Lambourne, Andrew, Rowston Guy (1984). *Handbook for Television Subtitlers*. Winchester: University of Southampton and Independent Broadcasting Authority.
- Derrida, Jacques (1985). *The Ear of the Other: Otobiography, Transference, Translation*. New York: Schocken Books.
- Díaz Cintas, Jorge, Remael, Aline (2007). *Audiovisual Translation: Subtitles (Translation Practices Explained)*. Manchester: St. Jerome Publishing.
- Hutcheon, Linda (2006). *A Theory of Adaptation*. New York and London: Routledge.
- Sanders, Julie (2006). *Adaptation and Appropriation*, London: Routledge.

## Η προώθηση της Νεοελληνικής λογοτεχνίας μέσω του γαλλόφωνου περιοδικού *L'Hellénisme contemporain*

Μαριέττα Λούβαρη

Απόφοιτος του ΠΜΣ «Ελληνογαλλικές Σπουδές στη Λογοτεχνία, τον Πολιτισμό και τη Μετάφραση»

Ο γαλλόφωνος ελληνικός τύπος αποτελεί ήδη από τον 19ο αιώνα το όχημα μέσω του οποίου διαδόθηκαν στη Γαλλία και γενικότερα στην Ευρώπη τα ελληνικά γράμματα και οι τέχνες. Το περιοδικό *L'Hellénisme contemporain*, που αποτελεί και το αντικείμενο της έρευνάς μας, οφείλει την ύπαρξή του στη θεμελιώτριά του, τη Γαλλίδα φιλέλληνα Ενριέτ Αβαταγγέλου, η οποία, χάρη στην ασίγαστη αφοσίωσή της και παρά τις αντίξοες πολιτικές και κοινωνικές συγκυρίες της εποχής, καταφέρνει να φέρει στο φως έναν σημαντικό αριθμό λογοτεχνικών έργων και πονημάτων, μεταφρασμένων στη γαλλική γλώσσα, απαύγασμα των νεοελληνικών λογοτεχνικών ρευμάτων από τα τέλη του 19ου αιώνα και μετά. Από τον Νοέμβριο του 1935 έως τον Μάρτιο του 1941, όπου και ολοκληρώνεται η πρώτη περίοδος κυκλοφορίας, το περιοδικό μετράει ήδη 38 τεύχη, ήτοι 3.250 σελίδες συνολικά. Το περιοδικό *L'Hellénisme contemporain* αποτελεί μια πρωτογενή πηγή τόσο για το γαλλόφωνο κοινό όσο και για έναν ερευνητή της Νεοελληνικής λογοτεχνίας, καθώς από τις σελίδες του αναφύονται πεζογράφοι, ποιητές, κριτικοί λόγου και τέχνης, άνθρωποι των γραμμάτων, σκιτσογράφοι και φωτογράφοι, απαραίτητοι συντελεστές έτσι ώστε η καταγραφή μιας πνευματικής γενιάς να είναι όσο το δυνατό πιο ολοκληρωμένη. Επίσης, αποτελεί ένα σημαντικό ευρετήριο Ελλήνων, κατά βάση, μεταφραστών της γαλλικής γλώσσας, που έδρασαν κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου. Συνολικά, 40 μεταφραστές συνετέλεσαν ώστε να αποδοθούν στα γαλλικά περισσότερα ή λιγότερα γνωστά έργα της Νεοελληνικής λογοτεχνίας. Το μεταφραστικό έργο των γυναικών είναι εξίσου σημαντικό, ειδικά στον τομέα της ποίησης. Ωστόσο, οι στόχοι του περιοδικού αναθεωρούνται και ανασυντάσσονται, ειδικά προς το τέλος της πρώτης περιόδου κυκλοφορίας του (1940-1941), με αποτέλεσμα να υποχωρήσει σταδιακά ο λογοτεχνικός του χαρακτήρας προς όφελος της πολιτικής κυβερνητικής προπαγάνδας.

### Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Chiotis-Leskowich. *Endangered Angel: Greek Women Depicted through their magazines, 1833-1920*. Αθήνα: Ατραπός, 2003.
- Ντενίση, Σοφία. *Ανιχνεύοντας την «Αόρατη» Γραφή: Γυναίκες και γραφή στα χρόνια του ελληνικού Διαφωτισμού-Ρομαντισμού*. Αθήνα: Νεφέλη, 2014.
- Παπαδήμα, Μαρία. *Τα πολλαπλά κάτοπτρα της μετάφρασης*. Αθήνα: Νεφέλη, 2012.
- Provata, Despina, « La presse francophone grecque. Revendications nationales et ouverture vers l'Europe ». In Jean-Yves Empereur et Marie-Delphine Martellière, *Presses allophones de Méditerranée*, Centre d'Etudes Alexandrines, 2017, 281-296.
- Provata, Despina, « La presse francophone grecque de la première moitié du xxe siècle », *Cahiers balkaniques* [En ligne], 47 | 2020, mis en ligne le 21 août 2020, consulté le 23 mars 2021. URL : <http://journals.openedition.org/ceb/16053>; DOI : <https://doi.org/10.4000/ceb.16053>
- Συλλογικό έργο, επιμέλεια Λουκία Δρούλια, Γιούλα Κουτσοπανάγου. «Εγκυκλοπαίδεια του Ελληνικού Τύπου 1784-1974». Αθήνα: Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών (Ε.Ι.Ε.) Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών, 2008.

«Συλλογικός κατάλογος περιοδικών στις ελληνικές επιστημονικές βιβλιοθήκες». Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, 1998.

## Traduire l'écriture autobiographique : Application aux chapitres "L'enfer" et "Citoyenne de l'Europe" du livre *Une vie* de Simone Veil

**Athina Pentidi**

*Απόφοιτος του ΠΜΣ «Ελληνογαλλικές Σπουδές στη Λογοτεχνία, τον Πολιτισμό και τη Μετάφραση»*

Comment traduire l'autobiographie ? Telle est la question à laquelle nous nous sommes confrontées au cours de la traduction des deux chapitres du livre *Une vie* de Simone Veil et dont nous cernons ici les enjeux.

Dans un premier temps, nous nous référons à la traduction de l'autobiographie. Une brève présentation de l'auteur, la mise en relief du genre autobiographique ainsi que de l'écriture féminine s'imposent. La vie de Simone Veil, avec ses dates les plus importantes, est reprise dans le but de situer dans le temps les deux chapitres traduits et de permettre une vue globale de son parcours. Les clivages génériques de l'écriture autobiographique et ses particularités sont mis en relief. Une vie en tant qu'autobiographie féminine novatrice impose le respect de ses aspects spécifiques au genre littéraire, dont nous tentons de donner l'aperçu.

Ensuite, nous envisageons les enjeux de la traduction du point de vue de la pragmatique. Les événements d'intérêt historique sont commentés brièvement. En plus, le traitement des noms, des personnes et des lieux et des acronymes présente autant d'aspects de réflexion, surtout dans le souci du respect de l'actualité. Nous faisons le point sur les méthodes suivies.

Notre préoccupation suivante porte sur les questions de langue et de langages spécialisés. Nous nous intéressons plus particulièrement au langage des camps et à la littérature des camps qui apporte des solutions aux difficultés rencontrées. Ensuite, est abordé le langage relatif à l'Union Européenne et aux élections. Puis, on examine les expressions figées ou idiomatiques dans le cadre de la langue du quotidien.

Enfin, nous portons notre regard sur les rares cas pour lesquels nous avons pris une certaine liberté par rapport à l'original.

### **Bibliographie**

d'Auschwitz, U. d. (s.d.). *Vocabulaire des camps*. Récupéré sur Cercle d'étude de la Déportation et de la Shoah: <https://www.cercleshoah.org/spip.php?article72>

European Union. (s.d.). *European Union Terminology*. Récupéré sur IATE: <https://iate.europa.eu/home>

LEJEUNE, P. (1980). *Je est un autre L'autobiographie de la littérature aux médias*. Paris: Éditions de Seuil.

LEJEUNE, P. (1996). *Le pacte autobiographique*. Paris: Seuil.

VEIL, S. (2009). *Une vie*. Paris: Stock.

## Στρογγυλή τράπεζα

### Le café du FLE. Les étudiant.e.s du Master franco-hellénique parlent de leur expérience

Συμμετέχουν οι:

**Mehdi Aoudi, Δημήτριος Χατζής, Δέσποινα Κανάρη, Θεοδώρα Καραδήμα, Marion Legoupil, Melodie Leroy, Ευαγγελία Μεσογειήτη, Ιωάννης Μωυσίδης, Leo Roy, Ελένη Βλάχου, Δάφνη Ζαπαντιώτη.**

Στην προσπάθεια βελτίωσης του προφορικού λόγου των φοιτητριών και φοιτητών όλων των ετών, το Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας οργάνωσε για πρώτη φορά φέτος, το εαρινό εξάμηνο, τα εργαστήρια προφορικού λόγου *Café du FLE*.

Οι διαδικτυακές συναντήσεις-μαθήματα *Café du FLE* συντονίστηκαν από τους μεταπτυχιακούς φοιτητές του Κοινού Ελληνογαλλικού ΠΜΣ (Master 2) *Διδασκαλία ξένων γλωσσών στην Ευρώπη: εκπαίδευση στη γλωσσική και πολιτισμική διαφορετικότητα των σχολικών πληθυσμών*. Σχεδιάστηκαν βάσει των αρχών της ομότιμης και συνεργατικής μάθησης και δημιούργησαν αναδυόμενες κοινότητες μάθησης σε ένα περιβάλλον τυπικής εκπαίδευσης.

Οι συμμετέχοντες θα αναφερθούν στον διπλό ρόλο τους, ως ασκούμενοι και ως διδάσκοντες, θα παρουσιάσουν ενδεικτικά παραδείγματα του σχεδιασμού και του υλικού των μαθημάτων και θα εστιάσουν στην αποτίμηση της εμπειρίας αυτής τόσο για τους ίδιους όσο και για τους προπτυχιακούς φοιτητές.